

21. 11. 2017

ID: 106646

Započtení pohledávky

S ohledem na zákonem stanovený zákaz jednostranného započtení nesplatné pohledávky proti pohledávce splatné lze nesplatnou pohledávku, jejíž doba splatnosti nebyla sjednána dohodou nebo určena právním předpisem či rozhodnutím, jednostranně započítat jen proti pohledávce nesplatné; proti pohledávce splatné tak lze postupovat pouze tehdy, jde-li o pohledávku vůči dlužníku, který není schopen plnit své peněžité závazky (§ 359 obch. zák.).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 1630/2016, ze dne 29.8.2017)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně EUROVIA CS, a. s., se sídlem v P., zastoupené Mgr. R.P., advokátem se sídlem v P., proti žalovanému Ředitelství silnic a dálnic ČR, se sídlem v P., zastoupené Mgr. P.H., advokátem se sídlem v P., o zaplacení smluvních pokut v celkové výši 4 845 856,51 Kč a úroků z prodlení v celkové výši 12 138 138,76 Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 57 C 594/2013, o dovolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 24. 11. 2015, č. j. 15 Co 336/2015-330, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 11. 2015, č. j. 15 Co 336/2015-330, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 4 rozsudkem ze dne 25. 5. 2015, č. j. 57 C 594/2013-253, uložil žalovanému zaplatit žalobkyni smluvní pokuty v celkové výši 4 845 856,51 Kč a úroky z prodlení v celkové výši 12 138 138,76 Kč (výrok pod bodem I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II.). Rozsudkem ze dne 24. 11. 2015, č. j. 15 Co 336/2015-330, Městský soud v Praze k odvolání žalovaného rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Soudy obou stupňů vyšly z toho, že:

- 1) Dne 3. 9. 2007 žalovaný vyhlásil veřejnou zakázku č. 60009443 na stavební práce Dálnice D 47, Bohumín – státní hranice (dále též jen „dílo“).
- 2) Dne 15. 10. 2007 uzavřely společnosti ODS-Dopravní stavby Ostrava, a. s. (jako vedoucí účastník), Skanska DS a. s., ALPINE stavební společnost CZ, s. r. o. a OHL ŽS, a. s. (dále též jen „účastníci sdružení“) smlouvu o sdružení s názvem Sdružení D47092/2007.
- 3) Dne 12. 2. 2008 podepsali žalovaný jako objednatel a účastníci sdružení jako zhotovitelé souhrn smluvních dohod k uzavření smlouvy o dílo za cenu 2 943 468 912 Kč bez DPH (dále též jen „smlouva o dílo“).
- 4) Dne 1. 7. 2010 společnost ODS-Dopravní stavby Ostrava, a. s. zanikla fúzí sloučením se žalobkyní jako nástupnickou společností.
- 5) Dílo bylo předáno objednateli dne 11. 9. 2012.
- 6) Žalovaný hradil jednotlivé platby ceny za dílo opožděně, žalobkyně se proto, opírajíc se přitom o ujednání ve smlouvě o dílo, domáhala žalobou zaplacení smluvních pokut v celkové výši 4 845 856,51 Kč a úroků z prodlení v celkové výši 12 138 138,76 Kč.
- 7) Žalovaný v rámci své procesní obrany mj. uplatnil k započtení pohledávky za žalobkyní, které uplatnil třemi žalobami doručenými Rozhodčím soudu při Hospodářské a Agrární komoře České republiky ve dnech 25. 10. 2012 a 31. 10. 2012 a které byly rozhodčím soudem zamítnuty pro

promlčení.

Odvolací soud dospěl k závěru, podle kterého mezi „účastníky sdružení (jako zhotovitelem)“ a žalovaným jako objednatelem byla uzavřena smlouva o dílo podle § 536 a násl. zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obch. zák.“). Zhotovitel splnil svou povinnost provést dílo, objednatel se však ocitl v prodlení se zaplacením ceny za dílo, a proto je povinen zaplatit úrok z prodlení a pro tento případ ujednanou smluvní pokutu.

Odvolací soud se neztotožnil s námitkou žalovaného, podle které žalobkyni nevzniklo právo na zaplacení ceny za dílo, neboť mu nepředložila listiny s náležitostmi vyžadovanými smlouvou o dílo. Naopak, přisvědčil soudu prvního stupně, který uzavřel, že žalobkyně všechny požadované listiny předložila a žalovaným označená osoba výplatu částek v těchto listinách uvedených potvrdila. Soud prvního stupně přitom vycházel i ze zjištění, že žalovaný žalobkyni žádná jiná potvrzení nevydával, žalobkyni předložené listiny neodmítl a faktury na základě těchto listin vystavené bez dalšího uhradil. Ve shodě se soudem prvního stupně považoval odvolací soud za nadbytečné provádět další dokazování „v tom směru, že žalovaným vydávaná potvrzení nebyla tím potvrzením, které žalovaný zamýšlel ve smlouvě“, neboť ke skutečné vůli jednající osoby lze přihlídnout pouze tehdy, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem na listině.

Ani provedení důkazu publikací FIDIC „Conditions of Contract for Construction“ neshledal odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně) potřebným, neboť smlouva o dílo se podle ujednání stran řídí obecně závaznými předpisy České republiky a „podáním své nabídky dodavatel zcela a bez výhrad akceptoval podmínky otevřeného řízení a dále Všeobecné obchodní podmínky staveb pozemních komunikací a Zvláštní obchodní podmínky, které jsou součástí zadávací dokumentace, a že se seznámil se všemi příslušnými zákony, vyhláškami, nařízeními a předpisy České republiky“.

Článek 14.8 Všeobecných obchodních podmínek staveb pozemních komunikací (dále též jen „VOP“) odvolací soud vyložil jako ujednání o smluvní pokutě ve smyslu § 544 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“). Podle odvolacího soudu „jazykovým výkladem totiž lze zcela jednoznačně považovat toto ujednání za ujednání o smluvní pokutě, byť nazvané jako finanční pokuta, byť není jako smluvní pokuta označena“. Uplatnění nároku na zaplacení smluvní pokuty odvolací soud neshledal rozporným se zásadami poctivého obchodního styku, a to „ani v tom, že se žalobkyně zavázala navrhnout úsporná opatření, nicméně tato skutečnost nemůže vykonat žádného vlivu na povinnost žalovaného zaplatit sjednanou smluvní pokutu“.

Jde-li o námitku započtení pohledávek žalovaného uplatněnou žalovaným v řízení, odvolací soud uvedl, že o těchto pohledávkách již bylo rozhodnuto v rozhodčím řízení, ve kterém byla žaloba na zaplacení zamítnuta pro promlčení. Pravomocný rozhodčí nález podle odvolacího soudu „tvoří ve vztahu k vymahatelnosti pohledávek žalovaného překážku věci rozhodnuté, tedy podle ustálené judikatury se jedná o pohledávky soudně nevymahatelné“. S odkazem na § 358 obch. zák. odvolací soud uzavřel, že pohledávky žalovaného „již nejsou ve vztahu ke vzájemným pohledávkám žalobkyně způsobilé k započtení. Je sice pravdou, že tyto pohledávky v okamžiku jejich setkání byly vymahatelné, avšak po jejich setkání základní předpoklad k započtení odpadl a přestaly být tak způsobilé k započtení a v důsledku toho právní úkon směřující k započtení jejich zánik započtením přivodit již nemůže. V daném případě se staly pohledávky žalovaného nevymahatelné právní mocí rozhodnutí rozhodčího soudu a zanikl tak jeden z předpokladů způsobilosti započtení těchto pohledávek.“ Navíc podle odvolacího soudu nebyl naplněn předpoklad uvedený v § 388 odst. 2 písm. a) obch. zák.

V další argumentaci k výkladu § 388 obch. zák. odvolací soud odkázal na odůvodnění rozsudku soudu

prvního stupně, který s ohledem na skutečnost, že splatnost všech k započtení namítnutých pohledávek žalovaného nastala v roce 2012 (v dubnu, resp. v listopadu 2012), tj. až po jejich promlčení, a splatnost pohledávek žalobkyně na zaplacení smluvních pokut nastala až v roce 2013, dospěl k závěru, že se započítávané pohledávky nikdy nemohly setkat před promlčením, a tudíž započtení jednostranným právním úkonem je zákonem vyloučeno. Vycházel přitom z výkladu § 388 odst. 2 písm. b) obch. zák. s tím, že okamžik setkání započítávaných pohledávek ztotožnil s okamžikem, kdy ke splatnosti dospěla pohledávka později splatná.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání (výslovně proti oběma výrokům), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že se v odůvodnění napadeného rozhodnutí řádně nevypořádal s jeho námitkami uvedenými v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně a týkajícími se vadnosti Prohlášení ve smyslu článku 14.3 VOP, ve znění Zvláštních obchodních podmínek (dále též jen „ZOP“), neexistence spravedlivého stanovení splatné částky ve smyslu článku 14.6 VOP, ve znění ZOP (dále též jen „VOP+ZOP“), coby podmínky splatnosti a současně povinné náležitosti potvrzení dílčí platby ve smyslu článku 1.1.4.7 ve spojení s článkem 14.6 VOP+ZOP, nesprávného závěru soudu prvního stupně ohledně neexistence stanovení formy prohlášení ve VOP+ZOP, neexistence projevu vůle správce stavby spočívajícího ve vydání náležitého Potvrzení dílčí platby, „výkladového významu“ dokumentu FIDIC pro výklad VOP+ZOP, povahy ujednání v článku 14.8 VOP+ZOP jako úroku z prodlení, rozporu jednání žalobkyně se zásadou poctivého obchodního styku a oprávněnosti uplatněné námitky započtení. Z tohoto důvodu považuje dovolatel napadené rozhodnutí odvolacího soudu za nepřezkoumatelné, čímž se podle něj odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu vyjádřené v rozsudcích Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1336/2006, ze dne 30. 6. 2010, sp. zn. 33 Cdo 903/2008, ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1276/2011 (které jsou veřejnosti dostupné, stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, na jeho webových stránkách), a od rozhodovací praxe Ústavního soudu vyjádřené v jeho rozhodnutích ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. I. ÚS 113/02, ze dne 11. 2. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 1/03, ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 521/05, ze dne 22. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 703/06, ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. III. ÚS 961/09, ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3441/11, ze dne 13. 3. 2013, sp. zn. IV. ÚS 1241/12, a ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. II. ÚS 4167/12 (tato rozhodnutí jsou dostupná na webových stránkách nalus.usoud.cz).

Odvolací soud se dále podle dovolatele odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při posouzení „účinků pravomocného zamítavého rozhodnutí (rozhodčího nálezu) o pohledávce na možnost uplatnění námitky započtení této pohledávky“. Závěr odvolacího soudu, podle kterého pravomocný rozhodčí nález tvoří překážku věci rozhodnuté, má dovolatel za rozporný s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 1998, sp. zn. 2 Cdon 1506/96, uveřejněným pod číslem 21/1999 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a s nálezem Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 2280/14. Jde-li o závaznost zamítavého rozhodčího nálezu, odkázal dovolatel na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98, uveřejněné pod číslem 69/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 69/2000“), podle kterého v případě zamítavého rozhodnutí je nutno posuzovat závaznost výroku s ohledem na jeho odůvodnění.

Dovolatel má za to, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu též při právním posouzení ujednání článku 14.8 VOP+ZOP jako ujednání o smluvní pokutě, a nikoliv o úroku z prodlení. Tím, že se podrobně nezabýval obsahem předmětného ujednání a úmyslem stran a povahu ujednání posoudil výlučně podle jeho označení, postupoval podle dovolatele v rozporu s rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2892/2008, a ze dne 26. 1. 2012, sp. zn.

32 Cdo 6/2011. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že vůbec nepřihlédl k článku 8.7 VOP, ve kterém si strany sjednaly sankci označenou jako „smluvní pokuta“, a tím podle dovolatele daly jasně najevo, že nejde o totožný pojem jako „finanční pokuta“ uvedená v článku 14.8 VOP+ZOP. Při posuzování právní povahy předmětného ujednání měl odvolací soud podle dovolatele přihlídnout k obsahu podmínek FIDIC, které tvořily předlohu VOP+ZOP a které obě totožné situace taktéž označují dvěma různými pojmy („delay damages“ je ve VOP+ZOP přeloženo jako „smluvní pokuta“, „financial charges“ jako „finanční pokuta“). Důvody, pro které odvolací soud předmětné ujednání posoudil jako smluvní pokutu, mohou podle dovolatele obstát též pro odůvodnění závěru, že jde o sjednaný úrok z prodlení. Dovolatel navíc namítá, že by bylo zcela nesmyslné, aby jako navrhovatel do smlouvy o dílo zakotvil další sankci pro případ svého prodlení, a žalobkyně ani by takové jednání od něj nemohla rozumně očekávat.

Napadené rozhodnutí odvolacího soudu podle názoru dovolatele závisí též na vyřešení dovolacím soudem dosud nevyřešené otázky, zda lze v režimu obchodního zákoníku platně a účinně jednostranně započíst promlčenou pohledávku splatnou na výzvu vůči jiné pohledávce za situace, kdy promlčení započítávané pohledávky nastalo před tím, než se tato pohledávka stala splatnou, a současně před tím, než byl učiněn projev vůle směřující k započtení.

Pohledávky uplatněné dovolatelem k započtení mají povahu pohledávek na náhradu škody a jsou podle § 340 odst. 2 obch. zák. splatné na výzvu věřitele. Tyto pohledávky vznikaly v období od konce roku 2005 do roku 2007, splatné se staly až v roce 2012. Rozhodčí soud při Hospodářské a Agrární komoře České republiky odmítl žalované pohledávky přiznat výhradně z důvodu jejich promlčení. Pohledávky uplatněné žalobkyní žalobou v tomto řízení měly vzniknout v období od roku 2009, splatnými se měly stát v roce 2013. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněného pod číslem 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 10/2014“), není-li doba, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti), dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí a je-li splatnost pohledávky závislá na žádosti věřitele o plnění (srov. § 340 odst. 2 obch. zák.), neuplatní se § 392 odst. 1 obch. zák. při určení začátku běhu promlčecí doby závazku vůbec. V době, kdy věřitel dlužníka o plnění ještě ani nepožádal, zde není „doba splatnosti“, což zakládá nikoli počátek doby promlčení žádosti o plnění ve smyslu § 391 odst. 2 obch. zák., nýbrž (při nemožnosti použití zvláštního pravidla dle § 392 odst. 1 věty první obch. zák.) prosazení obecné úpravy promlčení práva na plnění obsažené v § 391 odst. 1 obch. zák.

Dovolatel mohl své pohledávky v souladu s § 358 obch. zák. jednostranně započíst proti pohledávkám žalobkyně již ode dne, kdy bylo možné tyto pohledávky uplatnit u soudu, tj. kdy každý z účastníků jako věřitel mohl požádat druhého z nich o jejich splnění. Promlčecí doba pohledávek dovolatele plynula až do roku 2011, existoval proto podle dovolatele okamžik, ve kterém se setkaly dosud nepromlčené pohledávky obou účastníků způsobilé k započtení. V takovém případě dovolatel mohl tyto pohledávky v souladu s § 388 odst. 2 písm. b) obch. zák. uplatnit k započtení i po uplynutí promlčecí doby.

Dovolatel dále namítá, že odvolací soud nesprávně právně posoudil možnost přihlídnutí k podmínkám FIDIC při výkladu článku 14.8 VOP+ZOP, jakož i jejich význam při výkladu tohoto ujednání, a dále existenci jednání žalobkyně v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání považuje dovolání za nepřipustné, popř. za nedůvodné, a navrhuje, aby je dovolací soud odmítl, případně zamítl.

Se zřetelem k době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení - v souladu s bodem 7 článku II, části první, přechodných ustanovení zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2 článku II, části první, přechodných ustanovení zákona č. [293/2013](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony - občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále též jen „o. s. ř.“).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

Požadavek, aby dovolatel v dovolání uvedl, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je podle § 241a odst. 2 o. s. ř. obligatorní náležitostí dovolání. Může-li být dovolání přípustné jen podle § 237 o. s. ř., jako je tomu v této věci, je dovolatel povinen v dovolání vymezit, které z tam uvedených hledisek považuje za splněné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1705/2013, ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1983/2013, a ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1891/2013, jež jsou veřejnosti dostupná, stejně jako dále citovaná rozhodnutí, na webových stránkách Nejvyššího soudu). K projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř. či jeho části. Jiný výklad by vedl ke zjevně nesprávnému (textu občanského soudního řádu odporujícímu) závěru, že dovolání je ve smyslu § 237 o. s. ř. přípustné vždy, když v něm dovolatel vymezí dovolací důvod (srov. např. usnesení ze dne 16. 5. 2013, sp. zn. 26 Cdo 1115/2013, ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, ze dne 27. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 55/2013, ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2649/2013, ze dne 31. 10. 2013, sen. zn. 29 NSČR 97/2013, a ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. 29 ICdo 7/2014).

Dovolání v části, v němž otevírá otázky možnosti přihlednutí k podmínkám FIDIC při výkladu článku 14.8 VOP+ZOP, jakož i jejich významu při výkladu tohoto ujednání, a dále existence jednání žalobkyně v rozporu se zásadou poctivého obchodního styku, požadavky uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř. nespĺňuje, neboť dovolatel v něm ohledně těchto otázek neuvádí, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, tj. jaké konkrétní ze čtyř kritérií uvedených v § 237 o. s. ř. je v daném případě splněno. Tento nedostatek nelze již odstranit, poněvadž lhůta pro podání dovolání, během níž tak bylo možno učinit (srov. § 241b odst. 3 větu první o. s. ř.), uplynula. Jde přitom o takovou vadu, jež brání pokračování v dovolacím řízení, neboť v důsledku absence uvedených náležitostí nelze posoudit přípustnost dovolání.

Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení dovolatelkou otevřených otázek účinku pravomocného rozhodčího nálezu, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení pohledávek pro jejich promlčení, na možnost jejich započtení a výkladu ujednání článku 14.8 VOP+ZOP, neboť odvolací soud se při řešení těchto otázek odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a pro řešení další dovolatelkou otevřené otázky způsobilosti započtení pohledávek z obchodních závazků splatných na výzvu věřitele, neboť tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

1. K otázce výkladu ujednání článku 14.8 VOP+ZOP

Podle § 35 odst. 2 obč. zák. je třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Podle § 266 obch. zák. projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (odstavec 1). V případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen. Výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá (odstavec 2). Při výkladu vůle podle odstavců 1 a 2 se vezme náležitý zřetel ke všem okolnostem souvisejícím s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran, pokud to připouští povaha věci (odstavec 3). Projev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila (odstavec 4).

Nejvyšší soud vysvětlil v rozsudku ze dne 26. 11. 1998, sp. zn. 25 Cdo 1650/98, uveřejněném v časopise Právní rozhledy č. 7, ročník 1999, s. 386, že jazykové vyjádření právního úkonu zachycené ve smlouvě musí být nejprve vykládáno prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu). Kromě toho soud posoudí na základě provedené dokazování, jaká byla skutečná vůle stran v okamžiku uzavírání smlouvy, přičemž podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu.

Postup, který při výkladu předmětného ujednání zvolil odvolací soud, zákonným výkladovým pravidlům a ustáleným judikatorním závěrům neodpovídá. Odvolací soud provedl výklad projevu vůle, aniž měl pro takový výklad oporu ve zjištěném skutkovém stavu věci, požadovanou § 266 odst. 3 obch. zák., neboť neučinil, tak jak mu důvodně vytýká dovolatel, žádná skutková zjištění stran okolností souvisejících s projevem vůle, včetně jednání o uzavření smlouvy a praxe, kterou strany mezi sebou zavedly, jakož i následného chování stran (srov. též odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 32 Cdo 6/2001).

Otázku, zda výraz „finanční pokuta“ použitý stranami ve smlouvě o dílo lze vykládat jako smluvní pokutu nebo jako smluvní úrok z prodlení, nelze řešit judikatorně jednou provždy a pro všechny případy. Je tomu tak proto, že okolnosti rozhodné pro výklad projevu vůle podle § 266 obch. zák. mohou být a také bývají případ od případu odlišné. Správnost výkladu projevu vůle pak záleží na tom, zda-li soud správně vyloží a aplikuje interpretační pravidla zakotvená v ustanovení § 266 obch. zák. I kdyby snad odvolací soud ve smyslu § 266 odst. 2 obch. zák. vyložil výraz "finanční pokuta" podle významu, který se mu zpravidla v obchodním styku přikládá, mohl by tak učinit až po zjištění, že projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1 téhož ustanovení, podle něhož projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám (srov. odůvodnění rozsudků Nejvyššího soudu 8. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2892/2008, a ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2199/2009).

2. K otázce účinku pravomocného rozhodčího nálezu, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení pohledávek pro jejich promlčení, na možnost jejich započtení

Podle § 28 odst. 2 zákona č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, rozhodčí nález, který nelze přezkoumat podle § 27, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o

přezkoumání podle § 27, nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.

Podle § 159a o. s. ř. nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 3). Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu (odstavec 4).

Nejvyšší soud v R 69/2000 formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého je závazný výrok rozsudku, nikoliv jeho odůvodnění. V případě zamítavého výroku je však nutno výrok posoudit v souvislosti s odůvodněním rozhodnutí. To má význam jednak z hlediska posouzení překážky věci pravomocně rozhodnuté, jednak z hlediska závěru, zda předběžná otázka ve sporu mezi účastníky byla již závazně pravomocně rozhodnuta.

Zamítl-li rozhodčí soud žalobu o zaplacení pohledávek dovolatele pro jejich promlčení, vyslovil se závazně pouze potud, že v době vydání jeho rozhodnutí byly pohledávky dovolatele promlčeny. To však neznamená, že v rozhodnutí řešil (a to dokonce závazně) otázku, zda lze promlčené pohledávky dovolatele započítat proti jiným pohledávkám podle příslušných zákonných ustanovení. Závěr odvolacího soudu, podle kterého rozhodčí nález tvoří ve vztahu k možnému započtení pohledávek dovolatele překážku věci rozhodnuté, je tudíž v rozporu se zákonem a s judikaturou dovolacího soudu.

3. K otázce způsobilosti započtení pohledávek z obchodních závazkových vztahů splatných na výzvu věřitele

Podle § 580 obč. zák. mají-li věřitel a dlužník vzájemné pohledávky, jejichž plnění je stejného druhu, zaniknou započtením, pokud se vzájemně kryjí, jestliže některý z účastníků učiní vůči druhému projev směřující k započtení. Zánik nastane okamžikem, kdy se setkaly pohledávky způsobilé k započtení.

Podle § 358 obch. zák. k započtení jsou způsobilé pohledávky, které lze uplatnit u soudu. Započtení však nebrání, jestliže pohledávka je promlčena, avšak promlčení nastalo teprve po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení.

Podle § 359 obch. zák. proti pohledávce splatné nelze započíst pohledávku nesplatnou, ledaže jde o pohledávku vůči dlužníku, který není schopen plnit své peněžité závazky.

Podle § 388 odst. 2 obch. zák. i po uplynutí promlčecí doby může však oprávněná strana uplatnit své právo při obraně nebo při započtení, jestliže a) obě práva se vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným na základě jednoho jednání nebo několika souvisejících jednání, nebo b) právo mohlo být použito kdykoli před uplynutím promlčecí doby k započtení vůči nároku uplatněnému druhou stranou.

Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 výslovně nestanovila, zda a za jakých podmínek lze jednostranně započítat pohledávku z obchodních závazkových vztahů, jejíž doba splatnosti nebyla sjednána dohodou nebo určena právním předpisem či rozhodnutím, zejména zda lze takto započítat pohledávku, která z důvodu absence výzvy věřitele k plnění není splatná. Tato otázka není dosud ani judikatorně řešena. V rozsudku ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 1143/2004, uveřejněném pod číslem 90/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud připustil možnost jednostranného započtení splatné pohledávky proti pohledávce, která ještě není splatná, a zároveň

uvedl, odkazuje na podmínky uvedené v § 359 a v § 360 obch. zák., že obchodní zákoník zcela nevylučuje jednostranné započtení nesplatných pohledávek.

V R 10/2014 Nejvyšší soud řešil otázku, zda zvláštní úprava začátku běhu promlčecí doby práva na plnění závazku obsažená v § 392 odst. 1 obch. zák. platí v obchodních závazkových vztazích i tehdy, není-li doba splatnosti závazku sjednána dohodou nebo určena právním předpisem či rozhodnutím, tedy zda se použije i tam, kde je doba splatnosti závazku závislá (ve smyslu § 340 odst. 2 obch. zák.) na výzvě (žádosti) věřitele. Dospěl přitom k závěru, podle kterého tomu tak není, s tím, že počátek promlčecí doby u takového práva se určí podle § 391 odst. 1 obch. zák., tj. promlčecí doba začíná běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu, nestanoví-li zákon něco jiného. Tímto dnem je den, kdy věřitel mohl dlužníka o plnění obchodního závazku poprvé požádat, tj. den vzniku pohledávky.

Od tohoto okamžiku je tudíž v souladu s § 358 obch. zák. možné takové právo na plnění – pohledávku (srov. § 488 obč. zák.), která dosud nemusí být z důvodu absence výzvy věřitele k plnění splatná, jednostranně započítat proti jiné pohledávce téhož druhu. Lze tak učinit i u pohledávky, která je již promlčena, avšak pouze tehdy, nastalo-li promlčení teprve po době, kdy se pohledávky staly způsobilými k započtení, a to i v rámci obrany v soudním řízení [§ 358 ve spojení s § 388 odst. 2 písm. b) obch. zák.].

S ohledem na zákonem stanovený zákaz jednostranného započtení nesplatné pohledávky proti pohledávce splatné lze nesplatnou pohledávku, jejíž doba splatnosti nebyla sjednána dohodou nebo určena právním předpisem či rozhodnutím, jednostranně započítat jen proti pohledávce nesplatné; proti pohledávce splatné tak lze postupovat pouze tehdy, jde-li o pohledávku vůči dlužníku, který není schopen plnit své peněžité závazky (§ 359 obch. zák.).

Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že pohledávky dovolatele (kvalifikované soudem prvního stupně jako pohledávky na vydání bezdůvodného obohacení) splatné na výzvu bylo možné započítat proti pohledávkám žalobkyně (na zaplacení smluvních pokut) splatným též na výzvu, a to v tom rozsahu, ve kterém nebyly promlčené v době, kdy se započítávané pohledávky setkaly, tj. kdy vznikla pozdější z nich.

Uzavřel-li proto odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně), že započtení není možné, neboť započítávané pohledávky se nikdy nemohly setkat před promlčením, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci.

Zbývá dodat, že soud prvního stupně započtení pohledávek dovolatele neshledal přípustným též z toho důvodu, že si „účastníci omezili právo žalovaného vznést námitku započtení svých pohledávek oproti pohledávkám zhotovitele (a to nejen ohledně ceny díla, ale též ohledně jiného nároku vůči zhotoviteli) pouze na pohledávky týkající se plateb uvedených v článku 2.5 VOP, a žalovaný tak není oprávněn k zápočtu pohledávek, které mu vznikly v souvislosti s jinými smlouvami“. Odvolací soud se správností tohoto závěru soudu prvního stupně nezabýval, ačkoliv dovolatel v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně proti tomuto závěru brojil.

Navíc, nevypořádal-li se odvolací soud v napadeném rozhodnutí též s ostatními odvolacími námitkami dovolatele blíže popsány v dovolání, je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné. Jde přitom o vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1593/2009, ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 32 Odo 1292/2006, ze dne 17. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 1702/2005, ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 2050/2010, ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 26 Cdo 583/2009, a ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1276/2011). K této vadě řízení dovolací soud musel u přípustného dovolání přihlédnout (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

Nejvyšší soud proto, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil, včetně závislého výroku o náhradě nákladů řízení (§ 242 odst. 2 písm. b) o. s. ř.), a věc mu podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)